

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛЕННЯ ФІЗИКИ І АСТРОНОМІЇ НАН УКРАЇНИ

Київ 11 квітня 2017року

Суперлюмінесцентний зонд для двофотонної флуоресцентної мікроскопії надвисокої роздільної здатності

Вперше розроблено суперлюмінесцентний зонд з ефективним двофотонним поглинанням (переріз ≈ 400 GM), високим квантовим виходом флуоресценції (≈ 0.7) та підвищеною фотостабільністю (квантовий вихід фоторозкладу $\approx 10^{-7}$) для застосування у флуоресцентній мікроскопії із надвисокою роздільною здатністю (STED мікроскопії).

Результати опубліковані у J. Phys. Chem. C, <u>120</u>, 14317 (2016)

Зондова мікроскопія для електрофізичної діагностики напівпровідникових наноструктур

Position, nm

Position, nm

Ефекти «п'єзо легування» в градієнтних наноструктурах AlGaN/GaN, виявлені Кельвін-зонд та провідною мікроскопією.

P.M. Lytvyn et al. *ACS Appl.Mater. Interfaces*, <u>7</u>, 23320 (2015); A. Kuchuk et al. *Nanoscale Res. Lett.*, <u>11</u>, 252 (2016).

Аномальний ефект близькості в гетероструктурах Ni/Pb_Sn–I–Pb

У контактах Ni/Pb_Sn-I-Pb виявлено аномальний «зворотній ефект близькості», який полягає у впливі на густину станів надпровідника феромагнітного нікелю товщиною до 30 нм, що значно перевищує довжину проникнення синглетних пар $\xi_F \sim 2$ нм. Цей ефект пояснюється виникненням поблизу інтерфейсу феромагнетик–надпровідник триплетних Куперових пар.

Експериментально продемонстровано істотний вплив прозорості Ni/Pb_Sn інтерфейсу на нормовану густину станів надпровідника, товщина якого більша за довжину когерентності (*d* >ξ). Запропоновано теоретичну модель для опису ефекту.

E. Rudenko, A. Krakovny, I. Korotash, D. Solomakha, M. Belogolovskii. *Emergence of ^{&/A}hng-range triplet correlations in a nanoscale metallic ferromagnet/singlet superconductor bilayer. International research and practice conference:* NANOTECHNOLOGY AND NANOMATERIALS(NANO-2016), 24 – 27 August (Lviv, Ukraine-2016), p. 558.

ІТФ ім. М.М.Боголюбова

2d дифузія замагнічених частинок у випадковому електричному полі

Статистичний опис враховує ефект захоплення частинок (без параметрів підгонки)

Лагранжеві кореляції швидкостей частинок NE – числовий експеримент, MA – базова модель, SubEns – модель підансамблів Від'ємні значення – через захоплення частинок

Коефіцієнт дифузії та дисперсія зміщень частинок. Аналітична модель (суцільні лінії) відтворює числовий експеримент (штрихові лінії) для різних ларморових радіусів Захоплення частинок обумовлює субдифузію

V.I. Zasenko, O.M Cherniak, A.G. Zagorodny. *Plasma Physics* <u>32</u>, 77 (2016); O.M. Cherniak, V.I. Zasenko, A.G. Zagorodny. Ibid., 96.

ХВИЛІ В АТМОСФЕРІ СОНЦЯ

За результатами спостережень активної ділянки на поверхні Сонця за допомогою телескопа VTT Інституту Канарах, знайдені зсуви між Астрофізики на фаз коливаннями інтенсивності та швидкості сонячної плазми в спектральних лініях різних хімічних елементів. Крім уже добре відомих стоячих, біжучих уверх **ВНИЗ** та п'ятихвилинних коливань, знайдені хвилі, в яких цей I_V зсув фаз змінюється в межах [-100 – 0] градусів. Саме описуються сучасними такими ХВИЛЯМИ, ЯКІ не теоретичними моделями, може здійснюватися ефективний перенос енергії з фотосфери в хромосферу та корону.

R.Kostik, E.V.Khomenko. *The possible origin of facular brightness in the solar atmosphere.* // Astron. and Astrophys. – <u>589</u>, – A6-A13 (2016).

Кінетика підсистем, що взаємодіють з термостатом, без наближення "молекулярного хаосу"

Отримане точне замкнене еволюційне рівняння для підсистем, що взаємодіють з квантовим полем (термостатом), без застосування принципу послаблення початкових кореляцій Боголюбова ("молекулярного хаосу").

Для електрон-фононної системи показано, що на великому масштабі часу вплив початкових кореляцій на еволюцію у часі зникає, що може розглядатися як доказ справедливості принципу послаблення початкових кореляцій Боголюбова для розглянутої системи

Застосування до проблеми рухомості полярону:

- З'ясовано, що на відміну від результатів Р. Фейнмана і Л. Каданова, з експериментом узгоджується і є правильним тільки результат В.Ф. Лося.

- Отримано поправку до рухомості полярону, зумовлену початковими кореляціями.

V.F.Los. J.Stat. Phys. (submitted)

Фотохромно-чутливий до випромінювання у середній та далекій інфрачервоній областях спектра (більше 4 мкм) плівковий композитний матеріал

МЦ IПО інваріантне до повороту та масштабування зображень

Трансформовані об'єкти

Трансформовані СФ-об'єкти

Класична кореляція (сигнал кореляції відсутній)

Кореляція Фур'є-Меліна звичайна (сигнал кореляції залежить від типу об'єкта)

Кореляція Фур'є-Меліна по СФОметоду (сигнал кореляції універсальний, не залежить від типу об'єкта)

Оптико-цифрова система розпізнавання

P.V. Yezhov, A.P. Ostroukh, Jin-Tae Kim, and A.V. Kuzmenko, Chaper 3 in book "*Pattern Recognition – Analysis and Applications*", InTech (2016).

Широкосмугова циліндрична антена з ізотропною у горизонтальній площині діаграмою спрямованості

<u>Циліндрична мікросмугова</u> антена (для моделювання)

Виготовлений прототип

Залежність коефіцієнта відбиття від частоти (смуга пропускання на рівні 10 дБ)

Антена складається з двох граток, кожна з яких включає 4 випромінювача Е-форми, з'єднаних мікросмуговими лініями. Підкладка – текстиль є=1.3, tg δ =0.0044, для випромінювачів – провідний текстиль, товщина підкладки 6 мм, радіус циліндра 2 см. Результати: полоса пропускання 21%, ізотропна діаграма спрямованості у горизонтальній площині *с* девіацією менше 3 дБ, рівень бічних пелюсток менше –10 дБ у двох перпендикулярних площинах φ =0° (Y-Z) и φ =90°(Y-X) і зсув максимуму основного променя від горизонтального напрямку менше 3°.

Діаграма спрямованості

Alexander Ye. Svezhentsev, Vladimir Volski, Sen Yan, Ping Jack, Soh, and G.A.E. Vandenbosch. *Omnidirectional Wide-Band E-Shaped Cylindrical Patch Antennas, IEEE Transactions on Antennas and Propagation*, <u>64 (</u>2), p. 796-800 (2016).

МАГНІТОП'ЄЗОЕЛЕКТРИЧНИЙ ЕФЕКТ

Експериментально виявлено нове явище – магнітоп'єзоелектричний ефект: гігантське (більш ніж у два рази) зростання ефективного п'єзомодуля у магніто-впорядкованій фазі та пригнічення цього зростання при включенні магнітного поля

Природа ефекту – спільний вплив магнітоелектричної і магнітопружної взаємодій та магнітного поля на орієнтацію магнітних векторів у легкій площині.

І.В. Білич, К.Р. Жеков, Т.М. Гайдамак, Г.А. Звягіна, В.Д. Філь. *Phys. Rev. B* <u>92</u>, 214428 (2015); ФНТ <u>42</u>, 1419 (2016).

Рекомбінаційні лінії поглинання високозбуджених атомів (*n*~700) водню у холодній міжзоряній плазмі

Частота ліній :
$$v_n = cZ^2 R(1 - \frac{e}{M_a})(\frac{1}{n^2} - \frac{1}{(n + \Delta n)^2}),$$

де *c* - швидкість світла, *Z* - ефективний заряд ядра,
R - стала Ридберга, *m_e* и *M_a* - маси електрона та атома
n - головне квантове число.

m

1

1

Відносний вміст елементів: $C/H \approx 2 \cdot 10^{-4}$.

Потенціал іонізації: *С* : *E*=11,2 *eV*; *H*: *E*=13,6 *eV*.

Інтенсивність ліній:

$$I_C \approx \frac{S \cdot N(C^+) \cdot N_e(C) \cdot b_n \cdot \beta_n}{T^{\frac{5}{2}}} \qquad (b_n \cdot \beta_n \approx 100),$$

$$I_{H} \approx \frac{S \cdot N(H^{+}) \cdot (N_{e}(C) + N_{e}(H)) \cdot b_{n} \cdot \beta_{n}}{T^{\frac{5}{2}}} \qquad (b_{n} \cdot \beta_{n} \approx 1).$$

 $N_e(C) >> N_e(H) \approx N(H^+).$

С.В. Степкін, О.О. Коноваленко

Запрошена доповідь на міжнародній конференції "Планетна, сонячна та геліосферна радіоемісія", Грац (Австрія-2016)

Причини аномально великої концентрації електронів у зовнішній іоносфері в умовах низької сонячної активності

– Запропоновано пояснення незвично великої концентрації електронів у зовнішній іоносфері і плазмо-сфері. Це явище спостерігалося під час останнього мінімуму сонячної активності в глобальному масштабі за допомогою супутникових систем GPS-Jason 1 та COSMIC.

– Доведено, що збільшена до трьох разів у порівнянні з прогнозами моделі NRLMSISE-00 концентрація нейтрального водню [1] є першопричиною такого явища.

Збільшена кількість атомарного водню призводить до істотного посилення потоків плазми між плазмосферою та іоносферою [2].

1. Kotov D.V., V. Truhlík, P.G. Richards, S. Stankov, O.V. Bogomaz, L.F. Chernogor, I.F. Domnin. *Night-time light ion transition height behaviour over the Kharkiv (50°N, 36°E) IS radar during the equinoxes of 2006–2010*, J. of Atmospheric and Solar-Terrestrial Phys., <u>132</u>, 1–12 (2015). 2. Kotov, D.V., P.G. Richards, O.V. Bogomaz, L.F.Chernogor, V.Truhlik, L.Y. Emelyanov, Y.M. Chepurnyy, I.F. Domnin. *The importance of neutral hydrogen for the maintenance of the midlatitude winter nighttime ionosphere: Evidence from IS observations at Kharkiv, Ukraine, and field line interhemispheric plasma model simulations*, J. Geophys. Res. Space Phys. <u>121</u>, 7013–7025 (2016).

Нанопорошки з керовано модифікованою поверхнею

M. Lakusta, I. Danilenko, T. Konstantinova, G. Volkova. Influence of Obtaining Conditions on Kinetics of the Initial Sintering Stage of Zirconia Nanopowders //Nanoscale Research Lett. – <u>11</u>, 238 (2016);

I. Danilenko, L. Akhkozov, T. Konstantinova, O. Doroshkevich. Obtaining of gas-tight glass-ceramic joints of mullet articles through the nanocrystallisation of Y_2O_3 - Al_2O_3 - SiO_2 glass //Machines Technol. Mat. – <u>12</u>. – 65 (2016).

Кінетична крива десорбції метану з вугілля марки Ж у подвійних логарифмічних координатах

Залежність реальної частини електрохімічного імпедансу вугілля марки Ж від частоти у подвійних логарифмічних координатах

Фрактальні властивості ієрархічної структури викопного вугілля

$$\langle (x(t_2) - x(t_1))^2 \rangle \sim |t_2 - t_1|^H$$

де показник Херста $H = d - D_f \ (0 < H < 1);$ d – розмірність простору; D_f - фрактальна розмірність.

Можливі три типи переносу:

- класичний *H* = 0,5;
 субдифузійний *H* < 0,5;
- супердифузійний *H* > 0,5.

$$P(t) = P_{\infty}(1 - e^{-\alpha t}) \Longrightarrow P(t) = P_{\infty}(1 - \alpha t^{-\nu})$$

Р-тиск метану, t – час, α – кут нахилу кривої.

Значення по різними	эказнику с 1 типами с	азнику ступеню v для вугілля з ипами структурного стану				
Тип структури	Цілик	Обвален-ня	Викид			
v	0,281	0,277	0,959			

Л.И. Стефанович, Э.П. Фельдман, А.К. Кириллов. Импедансная спектроскопия ископаемого угля, содержащего трещины. II. Влажный образец // Физика и техника высоких давлений. – <u>26</u>, №1. – С. 2 (2016).

Електрон-фононна взаємодія у перерізах резонансного непружного розсіяння Х-променів

loss [eV]

Energy 1

Energy loss [eV]

Energy loss [eV]

O 2p

02p,

Перспектива прямих вимірів відносної величини та просторової дисперсії електрон-фононної взаємодії при резонансному непружному розсіянні Х-променів

O 2p

Cu 3dx2.v2

Cu 4s

Розрахунок для 5-и зонної моделі ВТНП сполук із врахуванням діркових 2р станів Си

Повний переріз резонансного непружного розсіяння Х-променів (RIXS) включає:

 внески від континууму електрон-діркових збуджень

 однофононні внески від коливань різного типу

Резонансні ефекти в електронному збудженні спектральної лінії λ=143,4 нм іона Pb⁺

Г.М. Гомонай, Ю.І. Гутич, О.І. Гомонай 1. *12th European Conf. ECAMP (Frankfurt am Main, Germany-2016)*; 3. *Eur. Phys. J. D* <u>71</u>, 31 (2017).

Чисельність працівників установ ВФА НАН України у 2015-2016 рр.

		Чисельніс	ть станом	Чисельніс	ть станом		%
	Назва установи	на 01.0	1.2016	на 01.0	1.2017	Скороч	скоро-
		Штатна	Фактична	Штатна	Фактична	ення у 2016	чення
		ЧИСЕЛЬНІСТЬ	чисельність	чисельність	чисельність	y 2016 p.	
1	Інститут фізики	453,50	419,00	418,00	382,00	35,50	7,83%
2	Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є.Лашкарьова	728,00	728,00	664,00	664,00	64,00	8,79%
3	Інститут металофізики ім. Г.В.Курдюмова	571,00	571,00	434,50	434,50	136,5	23,91%
4	Інститут теоретичної фізики ім. М.М.Боголюбова	222,80	222,80	163,75	163,75	59,05	26,50%
5	Головна астрономічна обсерваторія	178,00	178,00	167,00	167,00	11,00	6,18%
6	Інститут магнетизму	50,00	50,00	32,20	32,20	17,80	35,60%
7	Інститут прикладних проблем фізики і біофізики	37,00	37,00	37,00	37,00	0,00	0,00%
8	Міжнародний центр «Інститут прикладної оптики»	16,00	16,00	16,00	16,00	0,00	0,00%
9	Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б.І.Вєркіна	580,00	545,50	505,80	470,00	74,20	12,79%
10	Інститут радіофізики та електроніки ім. О.Я.Усикова	577,90	577,90	496,80	496,80	81,10	14,03%
11	Радіоастрономічний інститут	320,50	308,90	260,30	255,50	60,20	18,78%
12	Інститут іоносфери	10,00	10,00	10,00	10,00	0,00	0,00%
13	Донецький фізико-технічний інститут ім. О.О.Галкіна	85,00	78,00	69,00	53,00	16,00	18,82%
14	Інститут фізики гірничих процесів	40,70	40,70	38,50	38,50	2,20	5,41%
15	Інститут фізики конденсованих систем	93,50	88,50	88,50	88,50	5,00	5,35%
16	Інститут електронної фізики	96,00	89,00	92,00	91,00	4,00	4,17%
	Разом по відділенню	4059,90	3960,30	3493,35	3399,80	566,55	13,95%

Динаміка наукових публікацій в різних країнах за період 1992-2012 рр.

Середня кількість публікацій в рік на одного науковця (2015)

Індекс Гірша кращих установ НАН України станом на 2015 р.

№ п/п	Установа	Кількість публікацій у SCOPUS	Кількість цитувань у SCOPUS	Індекс Гірша (Н-індекс)
1	НАН України (загалом)	25 918	73 435	78
2	Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова	2722	32 32 4	74
3	Національний науковий центр "Харківський фізико-технічний інститут"	4542	33 16 1	70
4	Ін сти тут фізики	3619	28 49 8	63
5	Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця	2325	18709	57
6	Ін сти тут молекулярної біології і генетики	1883	18126	57
7	Інститут ядерних досліджень	2 2 2 3	18105	57
8	Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б. І. Вєркіна	4 374	30 2 2 5	56
9	Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії	1140	11948	56
10	Головна астрономічна обсерваторія	907	13963	55

Індекс Гірша різних країн станом на 2015 р.

№ п/п	Країна	Кількість публікацій у SCOPUS	Кількість цитувань у SCOPUS	Індекс Гірша (Н-індекс)
1	США	552 690	352 9 3 4	1 648
2	Великобританія	160 935	111 107	1 015
3	Німеччина	149 595	98 85 2	887
4	Франція	104 739	64942	811
5	Канада	88117	57 60 5	794
6	Японія	114 999	51447	745
7	Італія	93 0 6 4	60 76 6	713
8	Голландія	50732	40 74 5	694
9	Швейцарія	38308	33 32 2	686
10	Австралія	77880	52 10 4	644
	-			
45	Україна	9 218	2 727	174
46	Колумбія	6795	2418	169
47	Болгарія	3 4 8 0	1583	167
48	Румунія	12563	3 97 3	167
49	Єгипет	14196	4915	165
50	Кенія	2067	1308	165

Отчетная анкета подразделения (лаборатории/отдела)

- 1. Направления исследований лаборатории/отдела
- 2. Перечень действующих экспериментальных установок
- 3. Кадровый состав (общее число по категориям)
- 4. Количество грантов, в которых сотрудники принимают участие
- 5. Перечень Госконтрактов в 2015-2016 гг., в которых сотрудники принимают участие, с указанием заказчика и объема финансирования
- 6. Количество Хоздоговоров в 2015-2016 гг., в которых сотрудники принимают участие, с указанием заказчика и объема финансирования
- 7. Количество монографий за 2012-2016 гг.
- 8. Общее количество статей в 2015-2016 гг. в изданиях, индексируемых в Web of Science.
- 9. Количество статей в 2015-2016 гг. в соавторстве с зарубежными исследователями.
- 10. Количество докладов на конференциях в 2015-2016 гг. (всего, в том числе, устные, из них приглашенные, пленарные)
- 11. Количество сотрудников, преподающих в вузах
- 12. Средняя месячная зарплата в подразделении в 2015-2016 гг. всего (без аспирантов и студентов), научных сотрудников
- 13. Перечень защищенных диссертаций в 2012-2016 гг.
- 14. Премии и награды в 2012-2016 гг.

15. Персональные достижения научных сотрудников 2016 г.:

ФИО	Год рождения	Должность	Ученая степень	ПРНД (2013- 2014)	Μ	C _i ⁷ wos	Σ7 CIi/Ni wos	C _i wos	h индекс
∎ ⁵ wos	Σ ⁵ Π/Ν _i wos	П ⁵ _{ринц} Σ р	5 П/N_i инц	Патенты Програм Базы дан	5 МЫ ННЬ	Гра РН IX Р/	анты Ф И	Гра РФ Р/И	нты ФИ ₅ 1

М – количество монографий за последние 5 лет, в которых сотрудник является (со)автором;

С_i⁷ – суммарное цитирование статей в *Web of Science*, опубликованных за последние **7** лет;

∑7 CIi/Ni wos – суммарное цитирование статей в Web of Science, опубликованных за последние

7 лет, с нормировкой цитирования каждой статьи на число ее авторов;.

C_{i wos} – суммарное цитирование всех статей в *Web of Science* независимо от года публикации. h индекс – индекс Хирша согласно Web of Science.

П⁵_{wos} – число статей опубликованных за последние **5** лет в изданиях, индексируемых *Web of Science*.

∑⁵П/N_{i wos} – число статей опубликованных за последние **5** лет в изданиях, индексируемых *Web of Science*, с нормировкой каждой статьи на число ее авторов.

Патенты₅ – число патентов, зарегистрированных программ и баз данных за последние 5 лет; Гранты РНФ – число грантов РНФ за последние **3** года, в которых сотрудник принимает

участие (Р – руководитель, И – исполнитель);

Гранты РФФИ₅ – число грантов РФФИ за последние **5** лет, в которых сотрудник принимал или принимает участие (Р – руководитель, И – исполнитель).

Річні витрати на одного дослідника

Річні витрати на наукові дослідження у відсотках ВНП

Країна	У доларах США	
США	260 000	
Німеччина	245 000	
Австрія	232 000	
Англія	215 000	
Японія	208 000	
Франція	205 000	
Індія	127 000	
Китай	74 000	
Росія	40 000	
Україна	8 000	

Країна	Держбюджет	Загалом
Ізраїль	3,05	4,25
Фінляндія	2,55	3,84
Японія	2,3	3,33
Німеччина	1,95	2,78
США	1,9	2,79
Франція	1,33	2,21
Англія	1,24	1,82
ЄС (27 країн)	1,23	1,9
Китай	1,1	1,43
Італія	0,74	1,27
Польща	0,4	0,68
Росія	0,37	1,24
Україна	0,29	0,73

Динаміка цін в країнах «золотого мільярду» за останні 20 років (1996-2016)

Публікаційна активність за галузями науки

Структура наукових кадрів ВФА НАН України

Кількість виданих монографій

Видання монографій в установах ВФА НАН України у 2016 році

Динаміка захисту дисертацій

Кількість захищених докторських дисертацій в установах ВФА НАН України у 2016 році

Кількість захищених кандидатських дисертацій в установах ВФА НАН України у 2016 році

Установи ВФА НАН України, де дисертації у 2016 році не захищалися

- Інститут теоретичної фізики ім. М.М.Боголюбова
- Інститут магнетизму
- Інститут прикладних проблем фізики і біофізики
- МЦ "Інститут прикладної оптики"
- Інститут іоносфери

Комплексні перевірки 2016 рік

Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України

Інститут прикладних проблем фізики і біофізики НАН України

Радіоастрономічний інститут НАН України

2017 рік

Інститут радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України

+ Інститут іоносфери НАН України та МОН України

Інститут магнетизму НАН України та МОН України

Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України

Щиро вдячний за увагу!